

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

1. ΖΙΓΩΝΩ — ΖΙΓΩΧΝΩ

Τὸ ρῆμα αὐτό, ὅπως καὶ τὸ σύνθετο ἀποζιγώνω, ἔχουν στὴν νεώτερη διάλεκτο τῆς Κρήτης τὴν σημασία «ἀποδιώκω» ἢ «καταδιώκω». Παράλληλα πρὸς αὐτὸ ἡ κοινὴ νέα Ἑλληνικὴ χρησιμοποιεῖ ρῆμα ζυγώνω μὲ τὴν σημασία «πλησιάζω». Ἐπειδὴ οἱ δύο σημασίες φαίνονται νὰ ἀποκλείουν τὴν κοινὴ προέλευση, ὁ Βλάχος στὸν Θησαυρὸ του καὶ ὁ Γιάνναρης στὸ Γλωσσάριον τοῦ Ἐρωτοκρίτου σχετίζουν τὸ κρητικὸ ζιγώνω πρὸς τὸ ἰταλ. *seguo* «ἀκολουθῶ» (βλ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Γλωσσάριον Ἐρωτοκρίτου σ. 554 λ. ζυγώνω). Οἱ περισσότεροὶ ὁμως στηριζόμενοι στὸ δόμηχο τῶν δύο ρημάτων, τοῦ κρητικοῦ καὶ τοῦ κοινοῦ, τὰ ὀρθογραφοῦν τὸ ἴδιο καὶ εἴτε παρακάμπτουν τὴν σημασιολογικὴ διαφορὰ εἴτε ζητοῦν νὰ τὴν δικαιολογήσουν. Γιὰ νὰ γεφυρώσῃ τὴν ἀπόσταση ἀνάμεσα στὶς δύο σημασίες, ὁ Χατζιδάκις (MNE 1,143) δέχεται τὰ ἑξῆς: «ἐκ τοῦ ζυγόν παραγόμενον τὸ ρῆμα ζυγώω ἐδήλου «ὑπάγω ὑπὸ ζυγόν, συζεύγνυμι, συνάπτω, συνδέω», ἔπειτα καθόλου «προσεγγίζω», μτβ. καὶ ἀμτβ., ἐντεῦθεν λέγεται μὴ μου ζυγώνης, ζύγωσέ μου ἐκεῖνο τὸ ξύλο = φέρε μου ἐγγὺς κλπ. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν, καθ' ὃν χρόνον προσεγγίζει τίς τινι, ὁ πρὸς ὃν ἢ προσεγγίσις γίνεται νὰ μὴ ἐπιθυμῇ αὐτὴν καὶ δὴ καὶ ν' ἀπομακρύνηται τοῦ προσεγγίζοντος, διὰ τοῦτο ἐν Ἡπειρῷ ζυγώνω δηλοῖ «πλησιάζω τὸν ἀπερχόμενον», ἐν Κρήτῃ δ' ἔτι περαιτέρω «ἐπιθυμῶ νὰ πλησιάσω τὸν φεύγοντα», ὅθεν «διώκω». Ἐντεῦθεν λέγεται μὴ με ζυγώνης, μὰ δὲν εἶμαι ἔς τὸ σπίτι σου, ζύγωξε τὸ(ν) σκύλλο, νὰ μὴ με δακάζω, ζυγώνει ὁ σκύλλος τὸ(ν) λαγῶ, μὰ δὲν τότε πιάνει κλπ. Προβλ. καὶ τί κάθεσαι ὄρθιος; ...»

Καὶ ἂν ὁμως ἀδιαφορήσωμε στὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν σημασιολογικὴ διαφορὰ, ἐκεῖνο πού ἐνθὺς ἀμέσως ἐγείρει τὴν ὑπόνοια ὅτι τὸ ζιγώνω «διώχνω» τῆς Κρήτης δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ ζυγώω εἶναι ὅτι ὁ τύπος τοῦ ἀορίστου σχηματίζεται, ἀντίθετα μὲ ὅ,τι συμβαίνει στὸ κοινὸ ζυγώνω (ἀόρ. ζύγωσα), ἀποκλειστικὰ σὲ -ξα (ἐζίγωξα) καὶ ὁ ἐνεστώτας κάνει ὄχι μόνον ζιγώνω, ἀλλὰ καὶ ζιγώνω. Τὸ -ξα τοῦ ἀορίστου θὰ μπορούσε φυσικὰ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐξέλιξις ἀπὸ τὸ -σα κατ' ἀναλογία ἄλλων ἀορίστων πού ἔχουν τὸ δωρικὸ ξα (καὶ λέγεται πράγματι στὴν Κρήτη λ. γ. ἀόρ. ἐστεγνώξα τοῦ στεγνώνω· πβ G. Hatzidakis, Einl. in die neugr. Grammatik 13ῶ ἐξξ.), ἀλλὰ ὁ ἐνεστώτας σὲ -χνω (ζι-

γώχνω) δείχνει μᾶλλον ὅτι τὸ ξ τοῦ ἀορίστου εἶναι ἀρχικό, ὄχι ἀναλογικό. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἡ σημασιολογικὴ διαφορὰ παίρνει τὶς διαστάσεις πὺν ἔχει. Γιατὶ ἐνῶ ἡ ἐξέλιξη ἀπὸ τὸ «ζευγνύω, συνδέω», πὺν ἀρχικά σημαίνει τὸ ζυγώω, στὸ «πλησιάζω» τοῦ κοινοῦ ζυγώνω εἶναι ἀντονόητη καὶ ἔχει τὸ ἀνάλογό της σὴν ἐξέλιξη τοῦ λατινικοῦ *junger* στὸ γαλλικὸ *joindre* καὶ τὸ ἰταλ. *giungere* «φθάνω», ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τὸ ζυγώω «συνδέω, ἐνώνω» ἢ ζυγώνω «πλησιάζω» ὡς τὸ ζιγώνω «ἀποδιώκω, ἀπομικρύνω» ἢ «καταδιώκω» εἶναι νομίζω, τόσο μεγάλη, ὡστε νὰ φαίνεται ἀπίθανη (τὸ παράδειγμα *τί κάθουσι ὄρθιος*, πὺν θεωρεῖ ὅμοιο ὁ Χατζιδάκις, εἶναι διάφορο, γιατί τὸ κάθημαί εἶχε προσλάβει ἤδη σὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ τὴν σημασίαν «μένω» [βλ. τὸν Θησαυρὸ τοῦ Στεφάνου λ. *κάθημαι*]: τὸ ἴδιο καὶ τὸ παράδειγμα *σθησμένος ἀσβέστης*, πὺν ἐπίσης θεωρεῖται ἀνάλογο ἀπὸ τὸν ἴδιον). Οἱ δύο αὐτὲς δυσκολίες, ἡ μορφολογικὴ καὶ ἡ σημασιολογικὴ, μὲ κάνουν νὰ σκεφθῶ μήπως τὸ νεώτερο ζιγώνω ἐξίγωσα τῆς Κρήτης δὲν εἶναι παρὰ ἐξέλιξη τοῦ ἴδιου τοῦ συνωνύμου τοῦ διώκω - διώχνω ἐδίωξα. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ δζ ἐξελίχθηκε σποραδικὰ σὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ σὴν Κοινὴ σὲ ζ (*Διόν(ν)υσος* > *Ζόννυσος* *διῶρονξ* > *ζῶρονξ*) καὶ ὅτι καμιά φορὰ μάλιστα τὸ ι ἀποκαταστάθηκε ἐκ τῶν ὑστέρων (*Ζιονύσιος κορζία* «καρδιά»: βλ. E. Schwyzer, *Griech. Grammatik* I, München 1939, 330). Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ τοῦ δζ σὲ ζ παρατηρεῖται καὶ σὴν νέα Ἑλληνικὴ, κανονικὰ σὴν Τσακωνικὴ (*ζαλέχου* «διαλέγω» *βαννίζα* «ἀρνίδια» κττ.: βλ. M. Δέφνερ, *Λεξικὸν τῆς τσακων. διαλ.* σ. 137), σποραδικὰ ὅμως καὶ ἄλλοῦ. Ἐτσι ἀπὸ τὸ διώχνω μποροῦσε νὰ προέλθῃ *ζώχνω (πβ. τὸν διαλεκτικὸν τύπον ζώχτω «διώχνω»), ἀπὸ ὅπου τὸ ζ ἦταν εὐκόλο νὰ περάσῃ στὸν ἀορίστο ἐδίωξα καὶ νὰ σχηματισθῇ τύπος ἀόρ. ἐζίωξα καὶ ἐνεστ. ζιγώνω καὶ μὲ ἀνάπτυξη γ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς χασμωδίας (πβ. *κλαίω* > *κλαίγω* κττ.) ἐξίγωσα καὶ ζιγώνω - ζιγώνω. Ὅτι παρὰλληλα πρὸς τὸν ἀλλοιωμένον αὐτὸν τύπον σώθηκε σὴν Κρήτη καὶ ὁ κοινὸς διώχνω, δὲν πρέπει νὰ μᾶς φανῇ παράξενο.

Δυὸ λόγια ἀκόμη γιὰ τὸ σύνθετον ἀποζιγώνω, πὺν χρησιμοποιεῖται σὴν Κρήτη ὅπως καὶ τὸ ἀπλὸν ζιγώνω (ἐνῶ, ἄς σημειωθῇ, τὸ κοινὸν ζυγώνω ἀγνοεῖ, ὅσο ξέρω, τέτοια σύνθεσις, πρᾶγμα πὺν ἐνισχύει τὴν ἀποψη ὅτι εἶναι διάφορον τοῦ κρητικοῦ ὁμοῦχου τοῦ ζιγώνω). Ἄν τὸ ζιγώνω προέρχεται, ὅπως γίνεται παραπάνω δεκτό, ἀπὸ τὸ διώκω, τότε εἶναι φυσικὸ νὰ σκεφθῇ κανεὶς ὅτι τὸ ἀποζιγώνω εἶναι τὸ ἀρχαῖον ἀποδιώκω. Καὶ σὴν περίπτωσις ὅμως αὐτὴ εἶναι πιθανὸν ὅτι τουλάχιστον σὴν σημασίαν «καταδιώκω» ἀφομοιώθηκε πρὸς τὸ ἀποδιώκω τὸ ἀρχαῖον ἐπιδιώκω πβ. *Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ*

νήσων τραπομένους και ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλέειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλησποντον Ἡρόδ. 8, 108· λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρα ἑαυτῶν ἔτριψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρα και ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν Θουκ. 4, 43,4. Γιὰ τὴν εἰσδυσση τῆς ἀπὸ σιὰ σύνθετα στὴν θέση τῆς ἐπὶ πβ. ἐπιζητῶ - ἀποζητῶ, ἐπιθυμῶ - ἀποθυμῶ κτλ.

2. ΟΝΤΙΜΟΣ

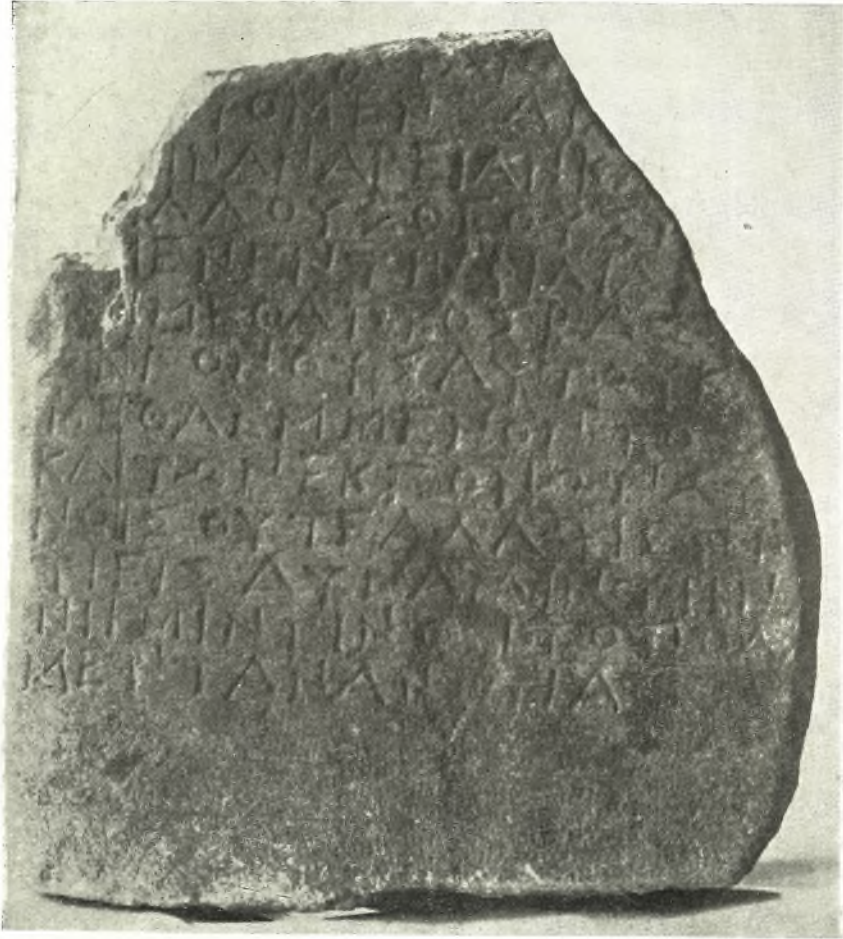
Ἡ λέξη αὐτή, συνήθως μὲ τὸν και (κιόντιμος), χρησιμοποιεῖται σήμερον στὴν Κρήτη μὲ τὴν σημασία «ἀλλά, ὅμως, και ὅμως». Παλαιότερος τύπος τῆς *δοτιμος* παραδίδεται στὸν Φορτουνάτο τοῦ Φωσκόλου στὴν στιχομυθία μεταξὺ δασκάλου και Φορτουνάτου στὴν Α' πράξη στ. 415 (ἔκδ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Ἀθήναι 1922, σ. 61):

Δάσκ. : *Cur ergo* ἔτοι *assidue* σὰν *πρῶτα* σὶὸ *σκολειό* σου *δὲν* ἔρχεσαι ; Φορτουν. : *Γιατὶ* ἂν *ἐρθῶ* κ' *εἶρω* σε *μοναχό* σου, *πάραντας* βάνεις σ' *ὀρθινὰ* τοῦ *Πρίαπου* τὴν *νιοτρίνα* *νὰ* θὰ *μοῦ* δείχνης· *και* *δοτιμος* *ἐδιάβησαν* *αὐτήνα*, *ἐδιάβη* *ἐκεῖνος* ὁ *καιρός*· *και* *βλέπεσαι*, *νὰ* ζήσω, *ἂ* μὲ *μαλώση* *ἀφέντης* μου, *μὴν* τοῦ *τὸ* *μολόησω*.

Ὁ Ξανθοῦδίδης μεταγράφει τὴν λέξη: *δοτιμος* και σημειώνει σὶὸ λέξιλόγιο (σ. 249): «*δοτιμος, και* *δοτιμος* ἐπιρ. Α 415 = και ὅμως, ἐν τούτοις· σήμερον ἀκούεται ἐν Κρήτη *δοτιμος, κιόντιμος*». Ἔτσι, μὸλο πὸν δὲν παρατηρεῖ τίποτε γιὰ τὴν ἐτυμολογία, εἶναι φανερό ὅτι σχετίζει τὴν λέξη πρὸς τὸ ἐπίθ. *δοτιμος*, τύπο τοῦ *εἰτιμος*, γιὰ τὸν ὀποῖο ὁ Du Cange (λ. *δοτιμος*) σημειώνει τὰ ἑξῆς: «*δοτιμος, Succintus*, διεξωσμένος, *εἰτιμος*. Ὅτοιμα, *Confestim*, παραχορήμα, ἀντίκα».

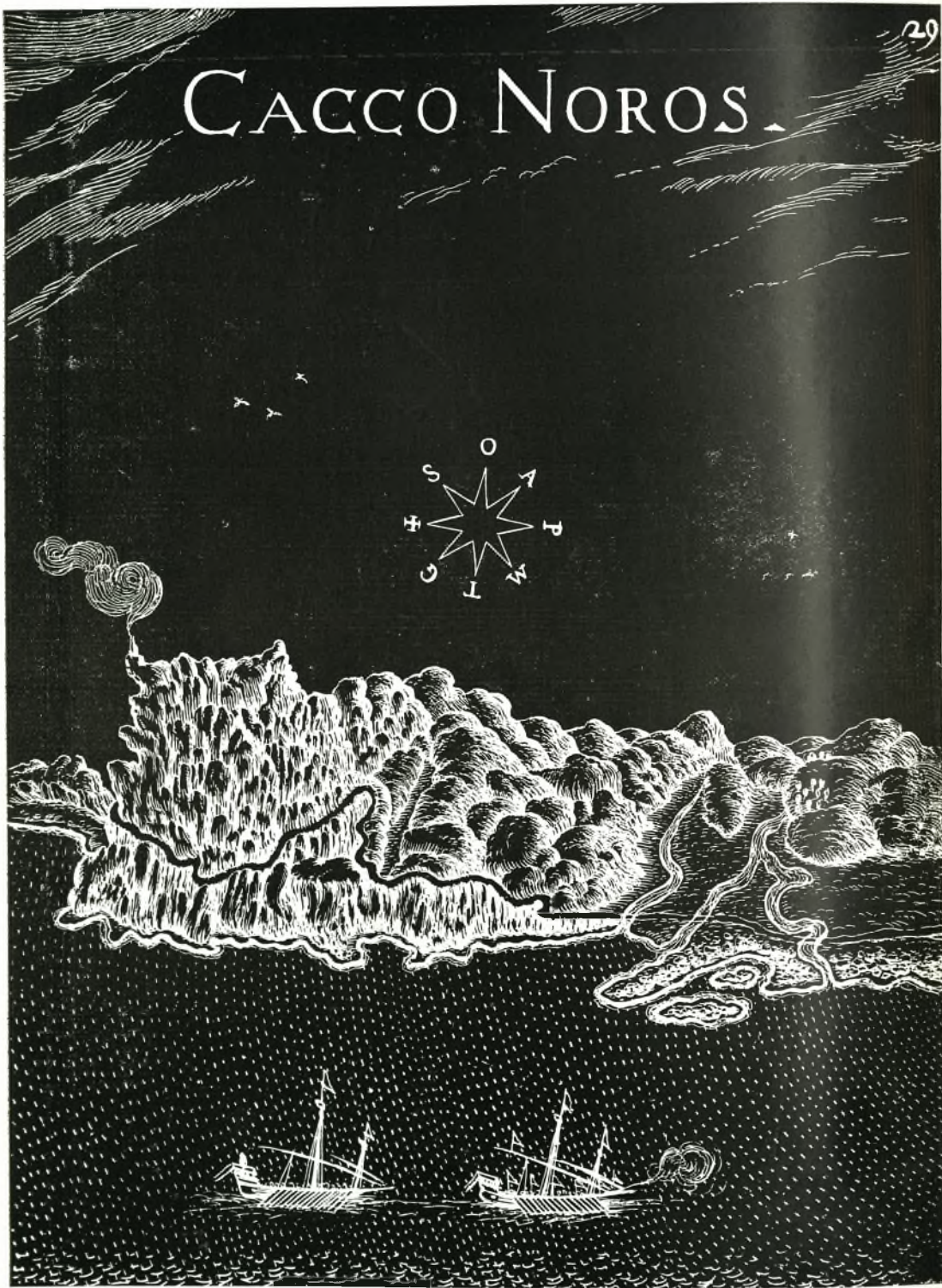
Πιθανώτερο μὸν φαίνεται ὅτι ἡ λέξη σχετίζεται ὄχι πρὸς τὸ *εἰτιμος* - *δοτιμος*, ἀλλὰ πρὸς τὸ *δοτιμή* (*δοτιμή*· βλ. Liddell - Scott - Jones λ. *δοτιμή* ὅτι II.) ἢ *δοτιμή*, παράλληλο και συνώνυμο πρὸς τὸ *εἰμή* «ἐκτός, παρὰ (μόνο)». Πβ. *οὔτε* *τεφ* *σπένδεσκε* *θεῶν*, *δοτιμή* *Διὸ* *πατρὶ* Ὅμ. Π 227 (μὲ διάφορη γραφή *δοτιμή*)· *οὔδαμοί*..., *δοτιμή* *Χῖοι* *μοῦνοι* Ἡρόδ. 1, 18· *οὐ* γὰρ *ἦν* *κρήνη* *δοτιμή* *μία* *ἐν* *αὐτῇ* *τῇ* *ἀκροπόλει* *τῆς* *Πύλου* Θουκ. 4, 26, 2· *διέφυγε* *μὲν* *οὔδεις*, *δοτιμή* *διέλαθέ* *τις* Ἀρριαν. Ἀνάβ. 1, 16, 2 κτλ.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι και τὸ *εἰμή* ἀπὸ τὴν χρῆση του στὴν σημασία «ἐκτός, παρὰ (μόνο)» κατήντησε νὰ σημάνη ἀπλῶς «ἀλλά» (ἦδη σὶὸν Ἀριστοφάνη: *μὰ* *τῶ* *θεῶ*, *εἰμή* *Κριτύλλά* *γ(ε)* («ὄχι ἢ Θεονόη),

Ἐπιγραφή συνθήκης ἐκ Λατοῦς πρὸς Καμάραν.

CACCIO NOROS

Χαρτογράφημα του «Κακού Όρους» ἐκ τοῦ περὶ Κρήτης βιβλίου τοῦ Marco Boschini.

ἀλλὰ ἡ Κρίτυλλα» Θεσμ. 898· πβ. καὶ Ἱππ. 186, Λυσ. 942 καὶ Καιν. Διαθ. Πρὸς Γαλ. 1, 7) καὶ σώθηκε ὡς σήμερα ὑπὸ τοὺς τύπους *ἄμῃ ἀμὲ ἀμὰ* καὶ *μὰ* στὴν σημασία αὐτῆ (βλ. Σ. Ψόλτην : ἸΑθηνᾶ 28 [1916] Λεξικογρ. ἸΑρχ. 38 ἐξξ.). Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο λοιπὸν φαίνεται ὅτι καὶ τὸ *δτι μῆ* προσέλαβε τὴν σημασία «ἀλλά, ὅμως» καὶ διατηρήθηκε στὸν τύπο *δτιμος* τοῦ Φορτουνάτου καὶ τὸν σημερινὸ *δντιμος*. Τὴν προέλευση αὐτῆ τοῦ *δντιμος* ἀπὸ τὸ *δτι μῆ* καθιστᾶ σαφέστερη ὁ τύπος *δντεμῆς*, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα ἐπίσης στὴν Κρήτη καὶ μπορεῖ μάλιστα νὰ συνάπτεται εἰδικώτερα πρὸς τὸ παραδεδομένο στὸ κείμενο τοῦ Ὁμήρου *δτε μῆ*. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἔρρινου (*δτε μῆ* > *δντεμῆς δτι μῆ* > *δντιμος*) πβ. *δταν* > *δνταν* καὶ ὅσα σημειώνω κατωτέρω γιὰ τὸ ἔρρινο τοῦ *δμπανέ*. Ὅσο γιὰ τὸ -*μος* ἀντὶ -*μη(ς)* τοῦ τύπου *δντιμος*, μπορεῖ νὰ ὀφείλεται σ' ἐπίδραση τοῦ συνωνύμου *δμως*, ποὺ ἐπίσης χρησιμοποιεῖται μὲ προτασσόμενο *καὶ* (*κι δμως*), ἀλλὰ πβ. τὴν ὁμοία περίπτωση τοῦ κρητικοῦ *πάντη(σ)μος* ἀπὸ τὸ *πάντως* (*πάντη*) *μῆ* (βλ. Σ. Ξανθοῦδίδου, Γλωσσάριον Ἐρωτοκρίτου σ. 650 λ. *πάντησμ'*).

3. Ο Μ Π Α Ν Ε

Ὁ ἐπιρροηματικὸς αὐτὸς τύπος, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα στὴν Κρήτη μὲ τὴν σημασία «τὸ βράδυ, τοῦτο τὸ βράδυ», φαίνεται ὅτι ἀπαντᾶ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ τρίτο ἰντερμέδιο τοῦ Φορτουνάτου στ. 104:

*Λοιπὸ μὲ δίχως ἄργιτα θέλετε μπῆ στὴν χώρα
νὰ φυλακίητε, κι ὁ μ π α ν ἐ δῶ τότε βάνει ἡ ὄρα.*

Ὁ ἐκδότης Ξανθοῦδίδης (βλ. Λεξιλόγιον σ. 248) ἀναγνώρισε ὅτι τὸ *δμπανέ* ἐδῶ σημαίνει «ταχέως, ὅσον οὔπω» (πβ. τὴν συνώνυμη ἔκφραση ποὺ ἀκολουθεῖ *τόνε βάνει ἡ ὄρα*). Γιὰ τὴν προέλευση ὅμως τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ ἐπιρροήματος παρατηρεῖ ὅτι τοῦ εἶναι ἄγνωστη.

Ἡ παραπάνω χρῆση τοῦ *δμπανέ* νομίζω ὅτι ὀδηγεῖ στὴν παραγωγή του ἀπὸ τὴν φράση *δπου ἄν ἔ(νι)*, ποὺ καὶ σήμερα ὑπὸ τὴν κοινὴ τῆς νεοελληνικῆ μορφῆ *δπου νὰ ἔναι* χρησιμοποιεῖται στὴν σημασία «ἐντὸς ὀλίγου, ὅσον οὔπω». Ἀρχικὰ ἡ φράση *δπου νὰ ἔναι ἢ δπου καὶ νὰ ἔναι* (*δπου κι ἄν εἶναι*) ἔχει τοπικὴ σημασία (*δπου* [καὶ] *νὰ ἔναι*, *θὰ βρεθῆ* κτ. «σὲ ὅποιον τόπο καὶ ἄν εἶναι κτλ.») καὶ μιὰ τέτοια χρῆση τῆς μαρτυρεῖ ὁ Rohlf's (Grammatik der unteritalienischen Gräzität, München 1950, σ. 160) καὶ γιὰ τοὺς τύπους *πουῖάναι που-ναέ πουκανένε ὀπουκανένε* στὶς διαλέκτους τῶν Ἑλλήνων τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ἀντὶ «*überall*», δηλ. «παντοῦ»,

ὅπως τὸ ἐρμηνεύει, περιμένει κανεὶς μᾶλλον τὴν σημασία «ὄπουδῆποτε καὶ ἂν εἶναι» (ὁ Morosi, *Studi sui dialetti greci della Terra d' Otranto, Lecce 1870, 160* ἐρμήνευε «in ogni luogo»). Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν τοπικὴ σημασία μετέπεσε, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα τοπικὰ ἐπιρροήματα (λ. χ. *ἐνθα, ἐνταῦθα, ὀπίσω, πρόσω* κττ.), στὴν χρονικὴ «σὲ ὅποιον χρόνο καὶ ἂν εἶναι», ἀπὸ ὅπου περαιτέρω «σὲ λίγο» (καὶ τέλος «τὸ βράδου»). Μιὰ ἀρκετὰ πρόωγη μαρτυρία ἀπὸ τὴν χρονικὴ αὐτὴ χρῆση μᾶς προσφέρει πιθανῶς ἰδιωτικὴ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τοῦ 4./5. αἰώνα μ. Χ., πού μᾶς ἔσωσε ὁ πάπυρος Fouad I 82'. ἐκεῖ ὁ ἐπιστολογράφος κάνει λόγο γιὰ τὶς δυσκολίες πού συναντᾶ γιὰ νὰ στείλῃ στὸν ἀποδέκτη τῆς ἐπιστολῆς *ἀρώματα* καὶ προσθέτει (στ. 12/3): *βουλεύομεθα ἀποστῆλαί σε (=σοι) ὄπου ἂν ᾖ*, δηλ., ὅπως εἰκάζω, «σκεπτόμαστε νὰ σοῦ στείλωμε σὺν τ ο μ α». Ὡστε τὸ *ὄμπανέ*, ἢ μᾶλλον *ὄμπανέ*, προέρχεται ἀπὸ τὴν φράση *ὄπου ἂν εἶναι*.

Γιὰ τὴν γρήση τοῦ *ἐν* ὕστερ' ἀπὸ τὸν δυνητικὸ *ἂν* στὸν τύπο *ὄμπανέ* ἀντὶ τοῦ *ᾖ* πού ἔχομε κανονικὰ στὸ παραπάνω χωρίο ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ κανεὶς τοὺς κατωιταλικοὺς τύπους (*ὄ*)*πουκανένε* (*ὄπου κᾶν ἐνε*) καὶ *πουναέ* (*ὄπου νά ἐνι*) καὶ νὰ θυμηθῇ ὅτι στὴν Κοινὴ ὀριστικὴ καὶ ὑποτακτικὴ συνέπεσαν γενικώτερα καὶ ἰδιαίτερα στὸ ρῆμα *εἰμί* (βλ. Σ. Καψωμένου, *Συμβολὴ στὴν ἱστορία τοῦ ρήματος εἰμί*: Προσφορὰ εἰς Στίλπ. Κυριακίδην, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 316 ἐξξ.). Ὅσο γιὰ τὸ ἔρρινο τοῦ *ὄμπανέ* ἀντὶ *ὄπανέ* (*ὄπ' ἂν εἶ*) πβ. τὰ ποντιακὰ *εἴμπαν* «ὄπου» ἀπὸ τὸ *εἶπη ἂν*, *εἶντᾶν* «ὄ,τι» ἀπὸ τὸ *εἶτι ἂν*¹ καὶ τὸ κοινὸ *ὄνταν* ἀπὸ τὸ *ὄταν*. Πρόκειται πιθανῶς γιὰ ἀνάπτυξη ἔρρινου ἀπὸ ἐπίδραση τῆς ἐπομένης συλλαβῆς (*ὄ-ταν* > *ὄν-ταν*).

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

Σ. Γ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ

¹ Ἡ γνώμη πού ἔχει διατυπωθῆ, ὅτι στὰ *εἴμπαν εἶντᾶν* τοῦ Πόντου διασώθηκε ὁ ἀρχαῖος τύπος ὑποθετικοῦ συνδέσμου *ᾖν*, δὲν φαίνεται πιθανή, γιὰ τὸν αὐτὸς αὐτὸς δὲν ἔχει ἀφήσει, ὅσο ξέρω, ἀλλὰ ἴχνη στὴν νέα Ἑλληνικὴ.